

Тетяна Каменицук,
директор Навчально-методичного центру
психологічної служби системи освіти
Вінницької області <https://orcid.org/0000-0002-6231-8749>

**ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИХ
СЛУЖБ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ В УКРАЇНІ ТА ЧЕСЬКІЙ
РЕСПУБЛІЦІ**

У статті проведено порівняльний аналіз діяльності психолого-педагогічних служб системи освіти в умовах інклюзивного навчання в Україні та Чеській Республіці через призму основних нормативно-правових документів з урахуванням специфіки реалізації на регіональному рівні. Досвід діяльності педагогічно-психологічних служб у Чехії в умовах інклюзивного навчання був вивчений шляхом стажування (квітень 2017 р.) у співпраці з Чеською громадською організацією «Асоціацією з міжнародних питань» (АМО). Аналіз нормативно-правової документації щодо захисту та реалізації прав дітей з особливими освітніми потребами в Україні та Чеській Республіці, засвідчив про активне реформування системи освіти в обох країнах: створюються додаткові установи з надання психолого-педагогічних послуг для підсилення освітньої складової у навчанні дітей з особливими освітніми потребами, які до цього часу не мали достатнього масштабового поширення та запиту серед суспільства.

Ключові слова: діти з особливими освітніми потребами, дитина з інвалідністю, розвиток, інклюзивне навчання, нормативно-правові документи, психологічна служба, психолого-медико-педагогічна консультація, інклюзивно-ресурсний центр, психолого-педагогічні послуги.

Постановка проблеми. Підвищена увага до питання навчання та розвитку дітей з особливими освітніми потребами, в тому числі до дітей з інвалідністю, простежується в контексті освітніх реформ багатьох європейських країн. На думку науковців інклюзивна освіта є найвищим щаблем інтеграційних процесів і нині визначається як найбільш значущий інноваційний рух в освіті ХХІ століття. Право на рівний доступ до якісної освіти за місцем проживання в умовах загальноосвітнього закладу закладено в міжнародних документах [7,8], які свого часу були ратифіковані Чеською Республікою та Україною (2009 р.), що дало старт для інклюзивної освіти в обох країнах. На особливому контролі є дотримання виконання ст.3 Конвенції про права дітей, в якій першочергова увага приділяється праву та бажанню дітей, в тому числі з інвалідністю, зростати в сім'ї, а також ст.5 Конвенції про права осіб з інвалідністю, де зазначено, що «всі особи є рівними перед законом та мають рівне користування ним без дискримінації» та ст.24 якою передбачено «право осіб з інвалідністю на освіту та запроваджується інклюзивна освіта» [7,8].

Аналіз актуальних досліджень. За аналізом теоретично-методичної літератури питання організації діяльності психолого-педагогічної допомоги дітям з особливими освітніми потребами досліджували А.Колупасєва, І.Луценко, Т.Ілляшенко, С.Миронова, А.Обухівська, В.Панок.

Мета статті. У статті проведено порівняльний аналіз діяльності психолого-педагогічних служб системи освіти в умовах інклюзивного навчання в Україні та Чеській Республіці через призму основних нормативно-правових документів з урахуванням специфіки реалізації на регіональному рівні.

Методи дослідження. При підготовці статті застосовано теоретичні (аналіз нормативно-правової документації) та емпіричні (спостереження, бесіди) методи даного дослідження.

Виклад основного матеріалу. Аналіз нормативно-правової документації щодо захисту та реалізації прав дітей з особливими освітніми потребами в Україні та Чеській Республіці, засвідчив про активне реформування системи освіти в обох країнах, що впроваджується з урахуванням як освітніх орієнтирів та різних потреб дітей та людей, так і прогресивних світових тенденцій - «від інституалізації до інклюзії».

На державному рівні в Україні до сьогодні розроблено понад 35 нормативних документів з питань впровадження інклюзивного навчання. Їх аналіз засвідчує активне залучення держави до системного вирішення проблем інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами.

Так, у травні ц.р. прийнято Закон України «Про внесення змін до Закону України "Про освіту" щодо особливостей доступу осіб з особливими освітніми потребами до освітніх послуг» № 2053-VIII від 23.05.2017 р., в якому закріплено право на освіту осіб з особливими освітніми потребами та окреслено можливість отримувати освіту у всіх навчальних закладах, професійну підготовку та перепідготовку за кошти державного бюджету та їх соціалізацію. Цим законом визначено норму та умови щодо створення навчальними закладами інклюзивних та спеціальних класів [2]. У лютому 2017 р. прийнято Постанову Кабінету міністрів України, якою передбачено видатки з державного бюджету для проведення корекційно-розвиткових занять та придбання засобів корекції для дітей з особливими освітніми потребами [10].

Рівний доступ до освіти усіх дітей в Чехії гарантується Конституцією Чеської Республіки, законами та діяльністю відповідних органів та інституцій. Освіту у Чеській Республіці визначає Закон № 561/2004 «Про дошкільну, загальну, середню, високу фахову освіту» від 24.09.2004 р., зі змінами від 01.01.2012 р. № 472/2011, нова редакція цього закону почала діяти з січня 2017 р. [13,14].

Ключовими є постанови, що регулюють навчання учнів з особливими потребами в навчанні, зокрема постанова №197/2016 «Про надання консультаційних послуг у школах та освітніх закладах», яка вносить зміни до постанов № 72/2005 та постанову № 27/2016 «Про освіту дітей, учнів і студентів з особливими потребами в навчанні і надзвичайно обдарованих учнів». Закон «Про освіту» визначає у § 16 дитину, учня, студента з особливими потребами в навчанні як особу із обмеженими можливостями, із порушеннями здоров'я або соціально незахищену особу. Постановою № 27/2016 від 01.09.2016 р. визначено механізми підтримки для навчання учнів із особливими потребами та учнів надзвичайно обдарованих шляхом складання індивідуальних навчальних планів, залучення асистента педагога [13,14].

У великому інформаційному просторі нормативно-правової бази важливими є державні інституції, які забезпечують своєчасну інформаційну, консультативну, психологічну та педагогічну допомогу як сім'ям, які

виховують дітей з особливими освітніми потребами, так і працівникам навчальних закладів з інклюзивними групами та класами.

На сьогодні, в Україні психолого-педагогічні послуги дітям з особливими освітніми потребами надаються фахівцями психологічних служб системи освіти та психолого-медико-педагогічних консультацій, науково-методичний супровід яких здійснюється Українським науково-методичним центром практичної психології і соціальної роботи.

Розробкою методології психологічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами займаються вітчизняні науковці А.А.Колупаєва, І.В.Луценко, С.П.Миронова, А.Г.Обухівська, Т.Д.Ілляшенко та ін., які вказують на те, що перед фахівцями психологічних служб постають нові завдання: це не лише здійснення поглибленого вивчення проблем, що стосуються рівня розвитку психічних процесів дитини та спрямування до спеціальних інституцій, це переорієнтування на нові освітні технології та реалізація своєї діяльності шляхом активної взаємодії в команді фахівців, визначення та впровадження комплексної корекційної стратегії [3,6].

Однак на державному рівні здійснюється політика оновлення функціонування такої інституції як «психолого-медико-педагогічна консультація» шляхом її реорганізації в Інклюзивно-ресурсні центри, що створюються у районах та містах з розрахунку 1 установа обслуговує не більш як 7 тис. дітей, які проживають на території об'єднаної територіальної громади (району), та не більш як на 12 тис. дітей, які проживають у місті (районі міста) [11]. Таким чином, розширено перелік завдань, до яких входить комплексна оцінка особливих освітніх потреб дитини віком від 2 до 18 років, надання психолого-педагогічної допомоги дітям в умовах навчального закладу, методичної допомоги педагогам дошкільних навчальних закладів, шкіл та професійно-технічних навчальних закладів, консультування батьків, педагогічних працівників та забезпечення системного кваліфікованого супроводження [11].

Консультаційна система в Чеській Республіці включає такі 3-й освітні консультаційні органи (далі - ОКО): психолого-педагогічна консультація (порадна), спеціально-педагогічний центр, осередок виховної опіки [13,14].

Одним із основних завдань педагогічно-психологічної консультації (далі - ППК) - робота із дітьми та учнями шкіл, освітніх закладів віком від 3 років до завершення середньої або ж вищої фахової освіти, а також робота з батьками - здійснення індивідуальної опіки та групової роботи.

На основі рекомендацій ППК обирається або адаптується навчальний маршрут дитини з особливими освітніми потребами. В ході супроводу дітей та учнів фахівці ППК координують процес сприймання та засвоєння знань, поглядів і ціннісних орієнтирів (допомагають вибрати відповідний стиль навчання, сімейну терапію тощо). ППК надають професійну консультацію щодо профілактики ризикової поведінки у дітей і молоді, допомагають у розвитку педагогічно-психологічних компетенцій вчителів. Діяльність ППК здійснюється фахівцями за основним місцем роботи на базі ППК, а також значну частину їх робочого часу відведено візитам у школи та освітні заклади, які є в їх підпорядкуванні.

ППК як освітній консультаційний орган реалізовує функції відповідно до §116 Закону № 561/2004 «Про дошкільну, загальну, середню, вищу фахову

освіти та іншу освіту (Закон «Про освіту») зі змінами, додатку № 1 Постанови № 72/2005 Збірки законів «Про надання консультаційних послуг у школах і освітніх консультаційних органах».

Діяльність ППК спрямована на підтримку навчання дітей, учнів та студентів і є необхідною безкоштовною послугою, яка вимагає виконання одного або кількох стандартних видів діяльності, за умови звернення дітей, учнів, студентів, їхніх законних представників, шкіл та освітніх закладів. За оплату ця послуга може надаватися лише тоді, якщо її замовляє інший суб'єкт (наприклад, суд).

При наданні послуг ППК забезпечується на високому рівні охорона прав користувачів послуг (зокрема, інформована згода як умова надання послуги), охорона персональних даних, згідно закону № 101/2000 «Про охорону персональних даних і про зміну деяких законів».

У 2008 р. у Чеській Республіці було 59 ППК (юридичних суб'єктів), засновниками яких були краї. В Устецькому, Пльзенському, Ігочеському та Оломоуцькому краях послуги ППК були об'єднані до одного юридичного суб'єкту. В інших краях діяло кілька самостійних юридичних суб'єктів. У Чеській Республіці враховано потреби громад та на високому рівні організовано доступність послуг клієнтам, які надаються фахівцями ППК: практично у всіх краях їхні послуги наближені до клієнтів, цьому сприяла організація 80-и відокремлених відділень (станом на 30.09.2008 р.). Загальна кількість працівників усіх ППК у ЧР у 2008 році становила 900 осіб, половину від загальної кількості - психологи, приблизно третина - спеціальні педагоги, восьма частина - соціальні працівники, решта - адміністративні працівники та технічний персонал.

Спеціальні педагогічні центри (далі - СПЦ). Основну фахову команду спеціального педагогічного центру становлять спеціальний педагог, психолог та соціальний працівник. Відповідно до типу та ступеню порушення (інвалідності) клієнтів окремих СПЦ можуть бути доповнені іншими фахівцями. Зміст роботи цієї команди - забезпечувати спеціально-педагогічну, психологічну та іншу необхідну підтримку при опіці клієнтів із порушеннями (інвалідністю) та надавати їм фахову допомогу у процесі педагогічної та соціальної інтеграції у співпраці із родиною, школами, освітніми та іншими закладами й фахівцями. Діяльність спрямована на підтримку клієнтів у дошкільному віці, в опіці батьків (законних представників), на підтримку клієнтів, які інтегровані до шкіл та освітніх закладів, на підтримку клієнтів із важкими та комбінованими проблемами зі здоров'ям, які не можуть ходити до школи, зазвичай від 3 до 19 років.

У комплексній фаховій консультаційній опіці команда СПЦ забезпечує: скринінг клієнтів із інвалідністю (відповідно до спеціалізації СПЦ) у територіальному районі, який визначає засновник; забезпечує спеціально-педагогічну, психологічну і соціальну діагностику клієнтові із інвалідністю; організовує дорадчі, консультаційні, терапевтичні та методичні види роботи для клієнтів, їхніх батьків або осіб, які відповідають за виховання, та для педагогічних працівників; проводить спеціально-педагогічні стимуляції та освітні види роботи у інтегрованих клієнтів із порушеннями та у клієнтів із важкою та комбінованою інвалідністю; приймає участь при підготовці та опрацюванні індивідуальних навчально-виховних і стимуляційних програм для

дітей і учнів, які інтегровані до пересічних шкіл; опрацювання фахової інформації та висновків для потреб при прийнятті адміністративних рішень про включення до системи освіти та про потреби інших адміністративних процедур; надає консультації при виборі шляху навчання (кар'єрна консультація) для клієнтів із порушеннями здоров'я; фахову діяльність щодо профілактики соціально-патологічних явищ, які загрожують клієнтам із порушеннями здоров'я; інформаційну діяльність та пропаганду послуг СПЦ для широкої громадськості.

Послуги надаються фаховими працівниками у СПУ (амбулаторно) або на місці під час візитів у середовище, в якому живе клієнт (сім'я, інституція), у школу, де він інтегрований і навчається, або ж при діагностичному перебування клієнта у спеціальній школі чи закладі.

Осередок виховної опіки займається дітьми з поведінковими відхиленнями та підпорядковані Міністерству праці та соціальної політики.

Консультаційні послуги у школі надають вихователь-консультант, методист профілактики, шкільний психолог та шкільний спеціальний педагог, які в певній мірі здійснюють первинне виявлення дітей з порушеннями у розвитку, а далі під методичним супроводом фахівців ППК реалізують корекційні програми.

Для здійснення методичного супроводу фахівців психологічних служб районів та міст в кожній області в Україні створені навчально-методичні центри психологічних служб системи освіти обласного значення або працюють методисти з психологічної служби інститутів післядипломної освіти педагогічних працівників, які понад 25 років забезпечують психологічний супровід в навчальних закладах всіх типів. Цими фахівцями розробляються та впроваджуються типові алгоритми дій працівників психологічної служби щодо здійснення повноцінного розвитку кожної дитини в колективі[4].

Так, алгоритм дії для методиста з психологічної служби району чи міста включає систематичну методичну допомогу та консультування практичного психолога, соціального педагога навчального закладу щодо використання різноманітних технологій, які можуть бути ефективними в роботі з дитиною з урахуванням її потенційних можливостей. Зокрема, арт-терапевтичні та інші сучасні технології в корекційній роботі, створення арт-майстерень, пісочниць у кабінетах, релаксаційних та сугестивних технологій, дихальних практик, упровадження технології щоденних психологічно-оздоровчих маршрутів із метою особистішої гармонізації та зняття емоційного напруження. А також методист допомагає фахівцям у наданні психологічної підтримки та допомоги батькам, які виховують дитину з особливими освітніми потребами та батькам дітей, які навчаються в одному колективі.

Алгоритм дій для практичного психолога в навчальному закладі реалізовується з шляхом організації спільної діяльності з дитиною, батьками та педагогічним колективом. Робота з дитиною передбачає надання психологічної підтримки та допомоги дитині з особливими освітніми потребами; постійний психодіагностичний моніторинг емоційного стану дитини, стану розвитку пізнавальних процесів та виявлення депривованих потреб дитини; розробка та реалізація плану корекційно-розвивальних занять; проведення роботи із всіма дітьми групи/класу з метою формування та розвитку толерантності, емпатії та вміння дружити.

Робота з батьками (опікунами) спрямована на надання їм психологічної підтримки та допомоги з метою включення їх в навчально-виховну та корекційно-розвиткову роботу, проведення консультативно-роз'яснювальної, просвітницько-виховної роботи з метою гармонізації дитячо-батьківських стосунків; формування у батьків адекватних очікувань щодо перспективи майбутнього своїх дітей.

Робота з педагогічним колективом (адміністрація, вихователь, вчитель, соціальний педагог) передбачає надання методичної допомоги фахівцям з метою охоплення спеціальними послугами відповідно до потреб дитини; допомога у створенні позитивного клімату в навчальному середовищі, формуванні толерантного середовища, загальнолюдських якостей.

На обласному рівні ця робота простежується у вигляді організації різних форматів заходів. Так, з досвіду роботи Навчально-методичного центру психологічної служби системи освіти Вінницької області у 2016-17 н.р. в систему роботи було запроваджено психологічні візії (щомісяця) для практичних психологів та соціальних педагогів в умовах децентралізованої освіти та організовано «Школу психологічного партнерства», які спрямовані на своєчасне роз'яснення освітніх реформ. Зокрема, проведено більше 20 практичних семінарів, 8 інтервізійних груп для спеціалістів-практиків, 7 міжрайонних методичних семінарів, до роботи яких долучилися більше 600 спеціалістів-практиків. В рамках роботи Інклюзивного ресурсного центру, який створено як структурний відділ обласного Центру, проведено курс тренінгів з формування батьківської компетентності для родин, які виховують дітей з особливими освітніми потребами, та періодично проводяться засідання інтерактивної школи з шкільними командами педагогів інклюзивних закладів, під час яких здійснюється обговорення основних бар'єрів та пошук ресурсів в організації практичної допомоги дітям у інклюзивному навчальному просторі [1,5].

В рамках реформування освіти суттєво зросла потреба у психологічному супроводі та соціально-педагогічному патронажі діяльності локальних освітніх округів. На сьогодні у Вінницькій області працівники психологічної служби ефективно здійснюють свою діяльність та активно працюють за освітніми програмами «Медіація однолітків», «Сприяння просвітницькій програмі «рівний-рівному» серед молоді України щодо здорового способу життя», «Я - моє здоров'я - моє життя», «Соціальна профілактика торгівлі людьми», «Дорослішай на здоров'я», «Школа ініціативності та підприємливості».

Висновки. Таким чином, аналіз нормативно-правової документації щодо захисту та реалізації прав дітей з особливими освітніми потребами в Україні та Чеській Республіці, свідчить про активне реформування системи освіти з урахуванням як освітніх орієнтирів та різних потреб дітей, так і прогресивних світових тенденцій «від інституалізації до інклюзії». У Чеській Республіці активно змінюється методологія підходів у реалізації психолого-педагогічних послуг та протягом останніх років налагоджений механізм отримання дитиною з особливими освітніми потребами спеціальних корекційних послуг в умовах звичайних навчальних закладів, які забезпечують спеціалісти педагогічно-психологічних служб. В Україні розпочався етап розширення переліку корекційних послуг та їх впровадження різними фахівцями в звичайних загальноосвітніх навчальних закладах, одночасно створюються нові інституції

для забезпечення комплексного супроводу всіх учасників освітнього процесу у вигляді Інтегрованих ресурсних центрів. Тому вимогою часу є налагодження міжнародної комунікації між державними установами та громадським сектором задля уникнення помилок та прискорення темпів впровадження якісної інтегративної практики.

Перспективи подальших наукових розвідок. Досвід обох країн є актуальним для поширення інформації про важливу роль та функції психолого-педагогічних служб серед педагогічної та батьківської громадськості. Ці питання потребують поглибленого вивчення в контексті моніторингу розвитку дітей з особливими освітніми потребами та критеріїв ефективності забезпечення психолого-педагогічними послугами населення.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Діяльність Інтегрованих ресурсних центрів: досвід проекту/ Під заг.ред. Софій Н.З., - К.:ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2015.-76 с
2. Закон України «Про внесення змін до Закону України "Про освіту" щодо особливостей доступу осіб з особливими освітніми потребами до освітніх послуг» № 2053-VIII від 23.05.2017 р. <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2053-19>.
3. Інтегративна освіта: навчально-методичний посібник / [кол. авторів ; за заг. ред. С.П.Миронової]. - Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2012. - 192 с
4. Каменчук Т.Д. Алгоритм роботи фахівців психологічної служби в умовах реалізації інтегративного навчання та проблеми їх реалізації // Психологічні засади розвитку, психодіагностики та корекції особистості в системі неперервної освіти / За наук. ред. Томчука М.І.// Збірник матеріалів Подільської науково-практичної конференції. - Вінниця: КВНЗ «Вінницька академія неперервної освіти», 2016. - С.60-63.
5. Каменчук Т.Д. До питання діяльності Інтегративного ресурсного центру /Освіта дітей з особливими потребами: від інституалізації до інтеграції// Збір, тез доп. / Редкол.: В.В.Засенко. А.А.Колупасєва, Н.І.Лазаренко, З.П.Ленів. - Вінниця:ТОВ фірма «Планер», 2016 . - С.158-161.
6. Колупасєва А.А. Інтегративна освіта: реалії та перспективи: монографія / А. А. Колупасєва. — К.: Самміт-Книга, 2009. — 272 с
7. Конвенція про права дитини [Електронний ресурс]. - Режим флoкTyну:http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_021.
8. Конвенція ООН про права людей з інвалідністю [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_g71.
9. Указу Президента України від 3 грудня 2015 року №678/2015 «Про активізацію роботи щодо забезпечення прав людей з інвалідністю» <http://www.president.gov.ua/documents/6782015-19605>.
10. Постанова КМУ «Про затвердження Порядку та умов надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами» від 14.02.2017 р. №88. <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/88-2017-%D0%BF>.
11. Постанова КМУ «Про затвердження Положення про Інтегративний ресурсний центр» №545 від 12.07.2017 р. <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=250156884>.
12. Постанова КМУ «Про внесення змін до Порядку організації інтегративного навчання в ЗНЗ» №588 від 09.08.2017 р. <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/588-2017-%D0%BF>.
13. <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/system-vzdelavani-v-cr>.

14.
http://www.inkluzivniiskola.cz/7utin_medium=cpc&utm_source=adwords&utm_campaign=Iinkluzivni-skola.

REFERENCES:

1. Sofii, N. Z. (Ed.). (2015). *Diialnist Inkluzyivnykh resursnykh tsentriv: dosvid proektu* [Activities of Inclusive Resource Centers: Project experience]. Kyiv: TOV «Vydavnychiy dim «Pleiady».
2. *Zakon Ukrainy «Pro vnesennia zmin do Zakonu Ukrainy "Pro osvitu" shchodo osoblyvosti dostupu osib z osoblyvymy osvitynymi potrebamy do osvitynykh posluh»* [The Law of Ukraine "On Amendments to the Law of Ukraine "On Education" regarding the Peculiarities of Access to Persons with Special Educational Needs for Educational Services"]. (2017). Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2053-19>.
3. Myronova, S. P. (Ed.). (2012). *Inkluzyivna osvita* [Inclusive education]. Kamianets-Podilskyi: Kamianets-Podilskyi natsionalnyi universytet imeni Ivana Ohienka.
4. Kamenshchuk, T. D. (2016). Alhorytm roboty fakhivtsiv psykholohichnoi sluzhby v umovakh realizatsii inkluzyivnoho navchannia ta problemy yikh realizatsii [Algorithm of work of specialists of psychological service in conditions of implementation of inclusive education and problems of their realization]. In M. I. Tomchuk (Ed.), *Psykholohichni zasady rozvytku, psykholohichnosti ta korektsii osobystosti v systemi neperervnoi osvity: Conference Proceedings* (pp. 60-63). Vinnytsia: KVNZ «Vinnytska akademiia neperervnoi osvity».
5. Kamenshchuk, T. D. (2016). Do pytannia diialnosti Inkluzyivnoho resursnoho tsentru [n the issue of activity of the Inclusive Resource Center]. In V.V. Zasenka, A. A. Kolupaieva, N. I. Lazarenko & Z.P. Leniv (Eds.), *Osvita ditei z osoblyvymy potrebamy: vid instytualizatsii do inkluzii* (pp.158-161). Vinnytsia: TOV firma «Planer».
6. Kolupaieva, A. A. (2009). *Inkluzyivna osvita: realii ta perspektyvy* [Inclusive education: realities and perspectives]. Kyiv: Sammit-Knyha.
7. *Konventsia pro prava dytyny* [Convention on the Rights of the Child]. Retrieved from http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_021
8. *Konventsia ONN pro prava liudei z invalidnistiu* [United Nations Convention on the Rights of People with Disabilities]. Retrieved from http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_g71.
9. The President of Ukraine (2015). *Pro aktyvizatsiiu roboty shchodo zabezpechennia prav liudei z invalidnistiu* [On activating work on the rights of people with disabilities]. [Decree No 678/2015, December 3]. Retrieved from <http://www.president.gov.ua/documents/6782015-19605>.
10. Cabinet Ministers of Ukraine. (2017). *Pro zatverdzhennia Poriadku ta umov nadannia subventsii z derzhavnoho biudzhetu mistsevym biudzhetam na nadannia derzhavnoi pidtrymky osobam z osoblyvymy osvitynymi potrebamy* [On Approval of the Procedure and Conditions for Granting Subvention from the State Budget to Local Budgets for State Support to Persons with Special Educational Needs]. [Resolution No 88, February 14]. Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/88-2017-%D0%BF>.
11. Cabinet Ministers of Ukraine. (2017). *Pro zatverdzhennia Polozhennia pro Inkluzyivnyi resursnyi tsentr* [On Approval of the Regulations on the Inclusive Resource Center]. [Resolution No 545, July 12]. Retrieved from http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=2_50156884
12. Cabinet Ministers of Ukraine. (2017). *Pro vnesennia zmin do Poriadku orhanizatsii inkluzyivnoho navchannia v ZNZ* [On Amendments to the Procedure for the Organization of Inclusive Education in Secondary Education]. [Resolution No 588, August 9]. Retrieved from <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/588-2017-%D0%BF>
13. Retrieved from <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/system-vzdelavani-v-cr>

Tatyana Kamenshchuk. Theoretical and methodical aspects of the activity of psychological and pedagogical services in the conditions of inclusive education in Ukraine and the Czech Republic.

In the article the comparative analysis of activity of psychological and pedagogical services of the system of education is conducted in the conditions of inclusive studies in Ukraine and Czech Republic through the prism of basic normatively-legal documents taking into account the specific of realization at regional level. Experience of activity of pedagogical-psychological services in Czech Republic in the conditions of inclusive studies was studied by internship (April in 2017) in a collaboration with Czech public organization by "Association for international questions" (AMO). At preparation of the article the theoretical (analysis of normatively-legal documentation) and empiric (supervision, conversations) methods of this research are applied. Analysis of normatively-legal documentation in relation to defense and realization of rights for children with the special educational requirements in Ukraine and Czech Republic, witnessed about active reformation the systems of education in both countries, that is inculcated taking into account both educational reference-points and different necessities children and people and progressive world tendencies - "from institutionalization to inclusive". In Czech Republic, actively methodology of approaches changes in realization of psychological and pedagogical services and during the last years the adjusted mechanism of receipt a child with the special educational necessities of the special correction services in the conditions of ordinary educational establishments, that provide specialists of pedagogical-psychological services.

In Ukraine, the stage of expansion of list of correction services and their introduction began by different specialists in ordinary general educational establishments, new institutes are simultaneously created for providing of complex accompaniment of all participants of educational process as Inclusive resource centers at the level of cities and districts, and also regional resource centers from support of inclusive education. Thus, in both countries additional establishments are created from the grant of psychological and pedagogical services for strengthening of educational constituent in the studies of children with the special educational necessities, that to this time did not have sufficient scale distribution and query among society. This experience is actual for distribution of information about an important role and functions of psychological and pedagogical services among pedagogical and paternal public. These questions need a deep study context of monitoring of development of children with the special educational necessities and criterion of efficiency of providing of psychological and pedagogical services. This experience is actual for distribution of information about an important role and functions of psychological and pedagogical services among pedagogical and paternal public. These issues require in-depth study in the context of monitoring the development of children with special educational needs and criteria for the effectiveness of provision of psychological and pedagogical services of the population.

Keywords: children with special educational needs, children with disabilities, development, inclusive education, normative-legal documents, psychological service, psychological-medical-pedagogical consultation, inclusive-resource center, psychological and pedagogical services.

